

**การบริหารโครงการภาครัฐ : กรณีศึกษาโครงการพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียน เขตกรุงเทพมหานคร**
**Administration of Government Project : A Case Study of School
Morality Teaching Monks Project in Bangkok Metropolitan**

พระครูธรรมธะบงกช คนธโร (ไกรทอง) *

ยุทธนา ปราณีต **

สุรพล สุขะพรหม ***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของโครงการพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน ๒) เพื่อศึกษาปัจจัยและหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ๓) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีวิจัยเชิงปริมาณการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งสิ้น ๒๙ รูป/คน ประกอบด้วย พระภิกษุสงฆ์/นักวิชาการ นักวิชาการ ผู้บริหารโครงการ ผู้บริหารสถานศึกษา การวิจัยเชิงปริมาณสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน ๓๔๙ รูป และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentages) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้รับงบประมาณอุดหนุนจากรัฐ เป็นโครงการต่อเนื่อง ดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการเรียนการสอนวิชาการทางพระพุทธศาสนา ปลุกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับเยาวชน ตามนโยบายคุณธรรมนำความรู้ สู่สถานศึกษา โดยนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสม และสามารถแก้ปัญหาการเรียนและการดำเนินชีวิตได้ โดยมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และ

*วิทยานิพนธ์หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

** อาจารย์ ดร., ที่ปรึกษาหลัก

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ที่ปรึกษาร่วม

เพื่อให้พระสอนศีลธรรม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สามารถประยุกต์ใช้ในการจัดการสอน การติดตามผล การนำข้อมูลเสนอต่อผู้บริหาร

๒. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารโครงการที่ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านงบประมาณ ผู้บริหารมีความรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ในการใช้งบประมาณ รองลงมาได้แก่ ปัจจัยด้านจริยธรรม ปัจจัยด้านบุคลากร (เจ้าหน้าที่/วิทยากร) ปัจจัยด้านการให้บริการประชาชน ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ และปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ปัจจัยด้านการบริหารงานทั่วไป และปัจจัยจากการสัมภาษณ์ ได้แก่ วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร นโยบายรัฐบาล โรงเรียน ผู้ปกครอง และนักเรียน ตามลำดับ

๓. แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่งเสริมด้วยหลักสัปปุริสธรรม ให้ศีลธรรมคงอยู่กับความทันสมัยทางสังคม และเพื่อพัฒนาการบริหารให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ผู้เรียน ตามรูปแบบที่เหมาะสม โดยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลซึ่งออกนโยบาย สนับสนุนงบประมาณและสถาบันสงฆ์เป็นผู้ดำเนินการ ตามแนวทาง **Model “6Mm”** ดังนี้ ๑) Man = ปัจจัยด้านบุคลากร ต้องมีพันธกิจ (mission) ในการบริหารจัดการครูพระ มีกฎเกณฑ์ ระเบียบการคัดเลือก ทำสัญญา ขึ้นทะเบียนครูพระอย่างถูกต้อง และผ่านการอบรม ๒) Money = ปัจจัยด้านงบประมาณ มีการบริหารอย่างรู้เท่าทัน (modern knowledge) ในการบริหารโครงการ การวางแผนและควบคุม สื่อการสอน กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ตามงบประมาณที่ได้รับให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีประสิทธิภาพ ตามหลักจักษุมาและหลักวิจิโร ๓) Management = ปัจจัยด้านการบริหารงาน อย่างมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย (modern vision) ในการบริหารโครงการ บริหารอย่างรู้เหตุ รู้ผล รู้โครงการ รู้การดำเนินงาน รู้งบประมาณ รู้บุคลากร รู้กาล ความเป็นอยู่ของสังคม ในปัจจุบัน ก่อเกิดปัญญามองการณ์ไกล เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ๔) Material = ปัจจัยด้านวัสดุ มีความทันสมัย (modern technology) วัสดุ และสื่อการสอน การประชาสัมพันธ์ การประสานงานระหว่างโรงเรียน พระวิทยากร โครงการ มีการสื่อสารที่ทันสมัย ใช้อย่างรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ ๕) Market = ปัจจัยด้านการให้บริการประชาชน โดยการให้ข้อมูลข่าวสาร (message) เช่น โรงเรียน สถานศึกษา ประชาชน หน่วยงานอื่น เกี่ยวกับโครงการ ผ่านเว็บไซต์ และการสื่อสารอื่น ๖) Morality = ปัจจัยด้านจริยธรรม มีการบันทึก (memory) บันทึกคนดีธรรมดี ทั้งครูพระ วิทยากร นักเรียน มีการประเมินพระวิทยากร ที่เป็นแบบอย่างในการสอน การร่วมกิจกรรมกับสถานศึกษา ผู้ปกครอง เป็นแบบอย่างที่ดี ควรยกย่อง โดยการชมเชยกยกย่องให้เป็นแบบอย่าง

คำสำคัญ : การบริหาร โครงการภาครัฐ โครงการพระสอนศีลธรรม

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the general condition of the inside-school moral teaching project. 2) to study the factors and Buddhist doctrines about the management administration those influence the success of the inside-school moral teaching project, 3) to propose the promoting and

developing methods for the inside-school moral teaching project. The research is mixed research. The quantitative research: the samples comprise 349 inside-school moral teaching monks under Mahachulalongkornrajavidyalaya University and under Mahamakut University. The qualitative research: the in-depth interview was conducted by 29 experts, composing of monks, academic scholars, program administrators and school administrators, The statistic a instruments used for data analysis such as frequency, percentage, mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.) and in-depth interview analysis.

The results of the research:

1. The inside-school moral teaching project is continuously subsidized by the government. It is operated by Mahachulalongkornrajavidyalaya University and Mahamakut University. The objective of this project is to manage the learning and teaching of the Buddhist academy, to nurture morality and ethic to the youth, according to the policy of bringing moral knowledge to school. By applying the Buddhist Principle, as mental anchorage, for behavior adaptation can solve the learning and life proceeding problems. The moral teaching monks can exchange their knowledge and apply it for teaching, follow-up and proposing it to the management.

2. The factors influencing the success of the inside-school moral teaching project, the highest average figures are the budgeting, administrators understand the situation and budgeting. Followed by the ethical factor, human factor (staff/lecturer), public serving factor and material factor. The lowest average figures are the general administration factor and the interview factor, including the vision of the management, government policy, schools, parents and students, respectively.

3. The guidelines for the promotion and development of the inside-school moral teaching project, supported by the Sappurisadhamma Principle. To sustain the morality to remain modern. To develop the management to fit the situation and students according to the proper format of the cooperation with the government's budgeting policy and the monk institute following the "6Mm Model" 1) Man = Personnel Factor which contains mission in monk-teacher management. There are regulation and selection rule for monk-teachers. After training and contract-signing, they will be registered correctly. 2) Money = Budget Factor which executes knowingly (modern knowledge). For the project administration, planning and controlling, teaching media and religion event days, the obtained budget will be

well administered according to the Chuckuma and Withuro Principles. 3) Management = Administration Factor which has modern Vision in project management. Administration with reason, project, operation, personnel, time and present life style understanding creates wisdom and good vision. 4) Material = Material Factor which is modern Technology. Teaching materials, coordination among schools, lectures and training programs are harmonized modernly and knowingly. 5) Market = Public-service Factor which informs messages to school, people, organization about the project via website and other communication. 6) Morality = Recorded-ethic Factor which records the information of good people, good dharma. Monk teachers, lectures, students will evaluate the monk-lecturers. This is a good archetype for teaching, joined activity with schools and it is praised as a good model.

Keywords: Administration, Administration of Government Project,
Morality Teaching Monk Project

๑. บทนำ

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ถือกำเนิดขึ้นและเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๔๖ โดยข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่าง กระทรวงวัฒนธรรมกับ กระทรวงศึกษาธิการ ในการสนับสนุนให้พระภิกษุสงฆ์เข้าไปสอนในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา ระยะแรกรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จำนวน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระที่เข้าไปสอนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน ๘๐๐ รูป โดยมีวัตถุประสงค์แรกเริ่มคือ ๑) เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา ๒) เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ๓) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถนำความรู้และคุณธรรมไปบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข^๑

มหาเถรสมาคมได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๔๔ มอบหมายให้พระธรรมวรเมธี เลขาธิการแม่กองธรรมสนามหลวงและพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (สมณศักดิ์ขณะนั้น) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้แทนพิจารณา สาระการเรียนรู้

^๑มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, คู่มือปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๕๑), หน้า ๑.

พระพุทธศาสนาในหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ในฐานะประธานกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ได้เสนอต่อ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ในคราวประชุมเรื่องหลักสูตรใหม่เด็กไทยพัฒนา : หัวใจปฏิรูปการศึกษา ในเวทีแห่งนั้น ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ผู้บังคับการมหาวิทยาลัย ได้เสนอว่า “การสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ได้ผลต้องนำไปบูรณาการเข้ากับชีวิตจริง เพื่ออบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็ก ๆ ไม่มุ่งสอนเฉพาะเรื่องวิชาการ แต่ควรสอนเรื่องคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา โดยนิมนต์พระสงฆ์มาสอนในโรงเรียน เพื่อให้เป็นแบบอย่างทางศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน ด้วยการสอนให้รู้ ทำให้อู อยู่ให้เห็น” ปรากฏว่า นายกรัฐมนตรีเห็นด้วยกับข้อเสนอดังกล่าว และเห็นชอบให้สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนามี ๑ หน่วยกิต (เรียน ๒ ชั่วโมงต่อสัปดาห์) ในระดับมัธยมศึกษา พร้อมทั้งให้มีโรงเรียนนำร่องแบบวิถีพุทธจังหวัดละ ๒ แห่งในปีการศึกษา ๒๕๕๖

ตามที่คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ภายใต้โครงการเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชาติ เพื่อยกระดับศีลธรรมคนในชาติตามรอยพระยุคลบาทเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาทั่วประเทศ โดยให้กระทรวงวัฒนธรรมร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานงบประมาณ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามเป้าหมายคือให้มีพระ ๑ รูป ต่อสถานศึกษา ๑ แห่งในตำบลครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ พระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้นำทางสังคมอย่างแท้จริงจะต้องตื่นตัว ในการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง รู้เท่าทันและเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแจ่มชัด ถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งของพระสอนศีลธรรมฯ กล่าวกันว่าการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asian Economic Community : AEC) ใน พ.ศ.๒๕๕๘ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การค้าขายย่อมแยกไม่ออกกับศาสนาและวัฒนธรรมไทย มีการปรับตัวและมีส่วนร่วมเป็นหนึ่งเดียวกันอย่างกลมกลืน การทำหน้าที่ของพระสงฆ์ในการเตรียมเยาวชนให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะมาถึง การเป็นหน่วยสนับสนุนให้ประเทศชาติบรรลุวัตถุประสงค์ต่อประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน นโยบายของคณะสงฆ์และรัฐบาล มุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้คนสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ต่อสังคม และต่อประเทศชาติ ภารกิจของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่ต้งขึ้นมาก็คือ การสนับสนุนการศึกษา เผยแผ่ว่าทำอย่างไรให้เปิดวัดและมีกิจกรรมขึ้นมาให้ได้^๒ พระพุทธศาสนาได้ฝังรากลึกกลงอยู่ในสังคมทุกระดับชั้น ประชาชนที่ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนา ได้มีหลักการในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นลักษณะการดำรงตน ดูแลสังคม

^๒นพรัตน์ เบญจวัฒน์นันท์, “เอกสารประกอบการประชุมมอบนโยบายและการปฏิบัติงานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๓”.

หรือกระทั่งช่วยเหลือประเทศชาติ สังคมมีความสงบสุขร่มเย็น จนประเทศไทยได้รับการขนานนามว่า เมืองพุทธ^๓ คนไทยรับเอาพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตโดยแยกกันไม่ออก คำสั่งสอนในพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อความคิดและความเชื่อของคนไทยตลอดมา พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในฐานะที่เป็นบุคลากรทางศาสนา จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้นำชุมชนโดยปริยาย เมื่อเป็นเช่นนี้พระสงฆ์จึงมีบทบาทต่อการเป็นผู้นำชุมชนของไทยมาตั้งแต่โบราณกาล^๔ แต่ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ช่องว่างทางสังคม แฝกกว้างออกไปทุกขณะ สังคมชนบทกำลังล่มสลาย ขณะที่สังคมเมืองเกิดการกระจุกตัว เกิดปัญหาอาชญากรรม การฉ้อราษฎร์บังหลวง การค้าประเวณี การละเมิดสิทธิเด็ก โรคเอดส์ วิกฤตการณ์ทางสิ่งแวดล้อม ปัญหาต่างๆ ที่ถาโถมเข้าสู่สังคมไทยเหล่านี้ ทำให้เกิดการตั้งคำถามว่า ทำไมพระพุทธศาสนาและความคิดทางจิตวิญญาณของคนไทย จึงไม่สามารถป้องกันไม่ให้เกิดวิกฤตการณ์ทางศีลธรรมได้^๕ คำถามดังกล่าว ย่อมมีนัยเจาะจงมายังบทบาทของสถาบันศาสนา และสถาบันทางการศึกษา โดยเฉพาะบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นผู้ทำหน้าที่หลักในการเผยแผ่อบรมศีลธรรมแก่เด็กนักเรียนในสถานศึกษาต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นเยาวชนของชาติ^๖ ตามบทบาทหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ตามพุทธปฏิปทามากน้อยเพียงไร และอะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อโครงการดังกล่าว

ในปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นที่พึงของความถูกต้องดีงาม และความสงบสันติสุขของสังคม พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการชี้แนะให้คนในสังคมอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีงาม อีกทั้งพระสงฆ์ยังส่งเสริมกุลบุตรกุลธิดาให้มีการศึกษาในทางธรรมและทางสายสามัญ เพื่อให้เยาวชนของชาติเป็นคนเก่งพร้อมทั้งคุณธรรมประจำใจ มีหลักธรรมเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข โครงการพระสอนศีลธรรม จึงเป็นหน้าที่ของพระซึ่งเป็นผู้ที่สามารถชี้แนะสังคม เป็นแบบอย่าง เป็นต้นแบบให้กับเด็ก ๆ และเยาวชน ในการส่งเสริมการประพฤติปฏิบัติที่ต้องปลูกฝังตั้งแต่ยังเยาว์วัย จึงต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็กตามเจตนารมณ์ของรัฐ

ในการจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ตามนโยบาย “คุณธรรมนำความรู้” สู่

^๓สมเด็จพะมหารัชมังคลาจารย์, *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓๓.

^๔ประจวบ ประเสริฐสังข์, “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพระธรรมจาริก : ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมจาริก ที่ปฏิบัติงานในจังหวัดเชียงใหม่”, *วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐).

^๕ประเวศ วะสี, *พระพุทธศาสนากับจิตวิญญาณสังคมไทย*, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๖.

^๖กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, *สื่อเพื่อชุมชน : การประมวลองค์ความรู้*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๓), หน้า ๓.

สถานศึกษาเพื่อให้พระสงฆ์นำหลักธรรมทางศาสนามาจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่นักเรียนและนักศึกษา ให้สามารถนำประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม ทุกภาคส่วน โครงการพระสอนศีลธรรมเป็นการบริหารโดยกำหนดหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาที่สอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายโดยพระสงฆ์ ซึ่งกระบวนการสอน วิธีการต่าง ๆ อยู่ในขอบเขตตามบทบาทของพระสงฆ์

ในปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินโครงการ ซึ่งการบริหารโครงการดังกล่าวประกอบด้วยหลายปัจจัย เพื่อให้โครงการสามารถตอบวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของรัฐ และปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีแก่เยาวชนของชาติ การบริหารโครงการดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จแค่ไหนอย่างไร มีหลายปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการดังกล่าว ทั้งปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในโครงการเอง รวมทั้งกระบวนการ แผนนโยบายของโครงการ การบริหาร ค่าตอบแทน สวัสดิการต่าง ๆ และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ ในการทำให้โครงการประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย จากสาเหตุดังกล่าวจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นโครงการที่ดี ที่ส่งเสริมพระซึ่งมีความรู้ความสามารถ และมีศักยภาพในด้านคุณธรรมจริยธรรม และสนับสนุนให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงในการศึกษาศีลธรรมจากพระ แต่การดำเนินโครงการจะประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีความปัจจัยเป็นองค์ประกอบ เช่น การบริหาร บุคลากรในโครงการงบประมาณในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ที่จะต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันและทันต่อเหตุการณ์ และผู้วิจัยเองก็เป็นหนึ่งในบุคลากรของโครงการนี้ จึงสนใจศึกษาความเป็นผู้นำของโครงการในการสอนศีลธรรม เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เขตกรุงเทพมหานคร

๒.๒ เพื่อศึกษาการดำเนินงานและหลักพุทธธรรมการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เขตกรุงเทพมหานคร

๒.๓ เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารโครงการภาครัฐที่ส่งเสริมและพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร

๓. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารโครงการภาครัฐ : กรณีศึกษาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เขตกรุงเทพมหานคร” ได้กำหนดขอบเขตในการดำเนินการวิจัยดังนี้

๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วยปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารโครงการ ดังนี้

๑) ปัจจัยในการบริหารโครงการ ประกอบด้วย ๑) ด้านบุคลากร (Man) ๒) ด้านงบประมาณ (Money) ๓) ด้านการบริหารงานทั่วไป (Management) ๔) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) ๕) ด้านการให้บริการประชาชน (Market) ๖) ด้านจริยธรรม (Morality)

๒) หลักสัปปุริสธรรม ที่ส่งผลต่อการบริหาร ที่การบริหารโครงการจะต้องรู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้ชุมชน และรู้บุคคล

๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ได้กำหนดขอบเขตด้านประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ

๑) ผู้บริหารโครงการพระสอนศีลธรรม สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีครูพระเข้าไปสอนศีลธรรม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

๒) พระสอนศีลธรรม สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระสอนศีลธรรม สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๔๙ คน (จากสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่) พระสอนศีลธรรม ที่สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๑๙๗ รูป และพระสอนศีลธรรม สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน ๑๕๒ รูป ทั้ง ๒ แห่ง

๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษา ไว้ดังนี้คือ พระสอนศีลธรรม สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระสอนศีลธรรม สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่อยู่ส่วนกลางเท่านั้น

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารโครงการภาครัฐ : กรณีศึกษาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เขตกรุงเทพมหานคร” ในครั้งนี้จะใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลักในครั้งนี้ได้แก่ ผู้ชำนาญด้านหลักธรรม ผู้บริหารโครงการ นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ปกครองที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการพระสอนศีลธรรม รวมทั้งสิ้นจำนวน ๒๙ รูป/คน และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน ๓๔๙ รูป

๕. ผลการวิจัย

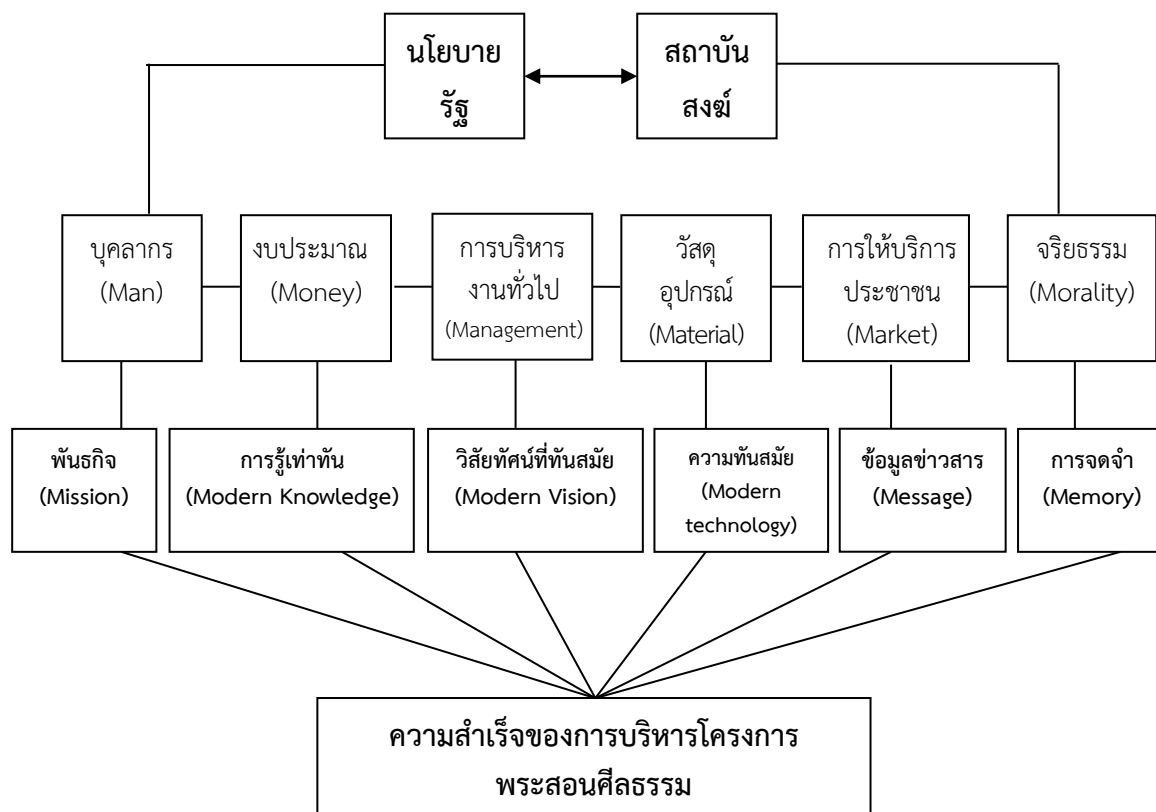
๕.๑ สภาพทั่วไปเกี่ยวกับโครงการ

โครงการพระสอนศีลธรรม ที่สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นการบริหารงานในรูปแบบโครงการต่อเนื่อง ครูพระไม่มีสวัสดิการ มีค่านิตยภัตตอบแทนเดือนละ ๒,๐๐๐ บาท ค่าเดินทาง ๕๐๐ บาท รวมเป็น ๒,๕๐๐ บาท ต่อเดือน จ่ายปีละ ๑๐ เดือน ยกเว้นกรณีที่พระสามารถหาแหล่งสอน เช่น โรงเรียนเอกชน ก็จะได้รับค่านิตยภัตเพิ่ม แต่ส่วนหนึ่งก็ให้เป็นของขวัญเพื่อสร้างแรงจูงใจต่อการเรียนของนักเรียนโดยการให้รางวัลแก่นักเรียนในบางโอกาส การบริหารจัดการจึงเป็นแบบจิตอาสา อัตราการจ้างเจ้าหน้าที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ทั่ว ๆ ไป มีการรับสมัครครูพระทุกปี ๆ ละครั้ง เพื่อขึ้นทะเบียน และเป็นการเปิดโอกาสให้พระได้ใช้ความรู้ความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้พระมีสังกัด และเข้ากฎเกณฑ์ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาศักยภาพ ได้มีโอกาสร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลกันเพื่อสร้างประสบการณ์การสอน เช่น มีการประชุมเชิงปฏิบัติการสำหรับพระสอนศีลธรรม เพื่อให้ทราบบทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีกฎเกณฑ์ ดังนี้ ๑) มีการลงทะเบียนเอกสารประวัติและสัญญาเพื่อเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้สามารถควบคุมและประเมินผลการสอนได้ ๒) มีการสำรวจความต้องการของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ๓) แจ้งถึงโรงเรียนทุกสังกัด เพื่อสำรวจข้อมูลและจัดสรรพระภิกษุผู้สอนศีลธรรมเข้าไปสอนศีลธรรมประจำโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศ ๓) การไปสอนในแต่ละโรงเรียนเป็นการสอนเป็นรายปีการศึกษา และโรงเรียนไม่มีค่าใช้จ่ายเพื่อการนี้แต่อย่างใดทั้งสิ้น เพราะสำนักงานพระสอนศีลธรรม ทั้ง ๒ สถาบันคือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนโรงเรียนจะมีศรัทธาทำบุญเพื่ออุทิศถวายเฉพาะตัวแต่พระสงฆ์แต่ละรูปในวาระโอกาสที่เห็นควร

๕.๒ ปัจจัยและหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร ดังนี้

พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมที่ประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องประกอบด้วย งบประมาณ การบริหาร วัสดุ สื่อการสอน วัสดุทัศนของผู้บริหาร ครูพระ ความมีวินัยซื่อตรงต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ความรู้ความสามารถของผู้ทำการสอน ในหลักธรรมและวิธีการถ่ายทอดความรู้ มีความตั้งใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้สอน จรรยาบรรณของผู้สอน ความสนใจของนักเรียนนักศึกษา การให้ความร่วมมือให้การสนับสนุนของโรงเรียน การอำนวยความสะดวกของต้นสังกัดของครูผู้สอน ครูพระที่สอน งบประมาณ และสถานที่ การสอนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องมีสื่อการสอนที่สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถถ่ายทอดได้ดีให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ อยากรู้ และชวนติดตาม ใช้สื่อได้ตามยุคสมัย ทั้งนี้จะเกิดได้ก็ต้องมีงบประมาณสนับสนุนจากโครงการ ซึ่งที่ผ่านมาโครงการได้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ในรูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการช่วงก่อนเปิดภาคเรียน และอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการถ่ายทอดไปสู่แก่นักเรียนนักศึกษา ได้เท่าทันต่อความทันสมัยของเทคโนโลยี และการประเมินผลการเรียนการสอน ว่าผลการ

เรียนก่อนและหลังจากครูพระสอนเกิดผลต่อนักเรียน นักศึกษา ได้รับความรู้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือไม่อย่างไร รวมทั้งอุดมการณ์ของผู้สอนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ที่ไม่เพียงแต่สอนเพื่อรับค่าตอบแทน เช่นเดียวกันทางผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้การสนับสนุนทั้งทางนโยบาย และการปฏิบัติศาสนกิจของพระสอนศีลธรรม ทางกระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดเป็นนโยบายที่มีกฎกระทรวงรองรับอย่างชัดเจน และปัจจัยที่สำคัญนอกเหนือจากคน งบประมาณ คือ นโยบายภาครัฐ ในการที่จะให้โครงการต่อเนื่องยาวนานอย่างมีแผนรองรับทั้งแผนระยะสั้น แผนระยะยาว รองรับโครงการ และบุคลากรของโครงการ มีการบริหารแบบกระจายไปจังหวัดต่าง ๆ เพิ่มขึ้น และมีการประเมินโครงการเพื่อตรวจสอบและประเมินผลโครงการ ผลจากการมีครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ทำให้นักเรียนมีความประพฤติที่ดีงามกับผู้ปกครองมากขึ้น ดังนั้นจากการวิจัยในครั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งต่อความสำเร็จของการบริหารโครงการ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ การบริหารทั่วไป วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร ชุมชน จริยธรรม สถานศึกษา ผู้วิจัยได้ค้นพบปัจจัยสนับสนุนปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการพระสอนศีลธรรม ได้แก่ “องค์ความรู้ 6Mm” ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้คือ

Mission = พันธกิจ ในการบริหารจัดการเกี่ยวกับ **บุคลากร (Man)** โครงการมีกฎเกณฑ์เกี่ยวกับครูพระวิทยากรของโครงการ มีการคัดเลือก ผ่านการอบรม ทำสัญญา ขึ้นทะเบียนเป็นครูพระของโครงการอย่างถูกต้องเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้ เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาบุคลากรครูพระ

Modern Knowledge = การรู้เท่าทัน ในการบริหารจัดการ **งบประมาณ (Money)** ผู้บริหารมีความรอบรู้และเท่าทันต่อการใช้งบประมาณในการจัดกิจกรรม สร้างสื่อการสอน กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการโครงการ

Modern Vision = การมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย ในการบริหารงาน (**Management**) โครงการผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการบริหาร รู้เหตุ รู้ผล รู้โครงการ รู้การดำเนินงาน รู้งบประมาณ รู้บุคลากร รู้กาลในการบริหาร เช่น ความเป็นอยู่ของสังคมในปัจจุบัน มีปัญญามองการณ์ไกล เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองสภาพเหตุการณ์ออก วางแผนเตรียมรับเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์

Modern technology = ความทันสมัย ด้านวัสดุ (Material) เช่น สื่อการสอน การประชาสัมพันธ์ การประสานงานระหว่างโรงเรียน พระวิทยากร โครงการมีการสื่อสารและการใช้สื่อที่ทันสมัย ใช้อย่างรู้เท่าทันต่อสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่

Message = ข้อมูลข่าวสาร การให้บริการประชาชน (Market) โครงการมีความพร้อมในการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แก่โรงเรียน สถานศึกษา ประชาชน หน่วยงานอื่นที่ต้องการครูพระ เกี่ยวกับโครงการมีครูพระวิทยากร มีการติดตามประเมินผล ผู้ปกครอง สำนวณผลการอบรมให้ความรู้และชี้แนวทาง โดยผ่านเว็บไซต์ของโครงการ

Memory = การจดจำ บัณฑิต จริยธรรม (Morality) โครงการมีบัณฑิตความดี ทั้งครูพระวิทยากร นักเรียน มีการประเมินพระวิทยากร ที่เป็นแบบอย่างในการสอน การร่วมกิจกรรมกับสถานศึกษา ผู้ปกครอง เป็นแบบอย่างที่ดี ควรยกย่อง โดยการชมเชยกยกย่องให้เป็นแบบอย่าง

๖. อภิปรายผล

๖.๑ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการพระสอนศีลธรรมพบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก พบว่าทุกปัจจัยมีผลต่อระดับมากต่อความสำเร็จของโครงการพระสอนศีลธรรม อภิปรายได้ว่าโครงการพระสอนศีลธรรม เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ จากความต้องการของโรงเรียน ในการให้ครูพระเป็นผู้สอนวิชาศีลธรรม จะเห็นว่าโครงการจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านจริยธรรม ปัจจัยด้านบุคลากร (เจ้าหน้าที่/วิทยากร) ปัจจัยด้านการให้บริการประชาชน ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ และ ปัจจัยด้านการบริหารงานทั่วไป แสดงให้เห็นว่าโครงการพระสอนศีลธรรมเป็นโครงการที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อสังคม สามารถให้บริการทางสังคมในรูปแบบของการศึกษา การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในวันสำคัญทาง

ศาสนา การบริหารโครงการที่ดี มีความพร้อม มีการบริหารจัดการที่ดี จึงจะทำให้โครงการนั้น ประสบผลสำเร็จจากภารกิจของผู้บริหาร จะสามารถปฏิบัติงานตามขอบข่ายที่กำหนด ได้อย่าง ครบถ้วน จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานจากบุคลากร ทุกฝ่าย และทุกงาน ร่วมกันวางแผน หาเทคนิค วิธีการและกระบวนการ ที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวโดยเฉพาะการนำ การบริหารงานเชิงระบบมาใช้กับทุกคน รู้จักเวลาเหมาะสมในการทำกิจการทุกอย่างอย่างถูกต้อง รู้จัก บริหารเวลาให้ เหมาะสม รู้จักคุณค่าของเวลา รู้จักการวางแผนการใช้เวลาให้เหมาะสมกับ สถานการณ์ต่าง ๆ ตามการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างถูกต้อง มีความก้าวหน้าตามความเหมาะสม แห่งเวลาอันควร ซึ่งสอดคล้องกับ **เกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา ๑)** สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์การพัฒนาของหน่วยงาน / ตัวชี้วัด ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การบริการวิชาการ ๒) สอดคล้อง กับการประกันคุณภาพภายใน องค์ประกอบที่ ๕ การบริการวิชาการ ๓) สอดคล้องกับการประกัน คุณภาพภายนอก ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **บุญหนา จิมนั่ง และ ฤดี แสงเดือนฉาย** ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมใน สถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙” ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ประชากรกลุ่มตัวอย่างให้ ความเห็นว่า พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙ มีประสิทธิภาพการสอน อยู่ในระดับดี

๖.๒ การบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนตามหลักสัปปริสธรรม

พบว่า ครูพระมีความคิดเห็นว่าการบริหารโครงการตามหลักสัปปริสธรรม โดยรวมอยู่ ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การบริหารโครงการตามหลักสัปปริสธรรม เป็นการบริหารแบบรู้เขารู้ เรา โครงการต้องรู้เป้าหมายว่าต้องการอะไร รู้เขา คือ การรู้ว่าสังคมต้องการอะไร เช่น ในสังคม ปัจจุบันนี้โครงการรู้ว่าสังคมต้องการคนดี มีคุณธรรม เพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในสังคม ลดปัญหาสังคมทำ น่ายุติขึ้น เป็นการสร้างพฤติกรรมที่ดีของเยาวชน ของพ่อแม่ ครอบครัวและคนรอบข้าง สำหรับ ผู้บริหารโครงการ ควรนำหลักและวิธีการปฏิบัติดังกล่าวไปปรับปรุงใช้ในการบริหารโครงการก็จะ เป็นประโยชน์ต่องานบริหารโครงการอย่างยิ่งหลักการบริหารดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ธงชัย เจริญนนท์** ได้วิจัยเรื่อง “การนำหลักสัปปริสธรรมไปใช้ในการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรขององค์การบริหาร ส่วนตำบลในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด มีการนำหลักสัปปริสธรรมไปใช้ในการพัฒนาชุมชน โดยรวมทั้ง ๗ ด้านอยู่ในระดับทุกครั้ง

๗. ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยด้านบุคลากร ๑) โครงการครูพระสอนศีลธรรม ต้องหมั่นอบรมให้ความรู้ และ คอยติดตามประเมินผล **๒)** โครงการจัดให้มีกิจกรรมพบปะ ระหว่างโรงเรียน โครงการ พระวิทยากร ผู้ปกครอง เพื่อร่วมหาแนวทางในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนของชาติ

ปัจจัยด้านงบประมาณ ๑) โครงการ ควรจัดสรรงบประมาณการให้ทุนการศึกษาแก่ครู พระ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ครูพระ **๒)** โครงการ ควรจัดสรรงบประมาณการจัดกิจกรรม เพื่อ

ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง โรงเรียน พระวิทยากร นักเรียน และการติดตามประเมินผลโครงการ

ปัจจัยด้านการบริหารงานทั่วไป ๑) โครงการ ควรพัฒนาระบบการบริหารให้มีความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารและการให้ข้อมูลครูพระ ๒) โครงการ ควรพัฒนาทั้งครูพระ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการ และมีการประชาสัมพันธ์ ประสานงานกับบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น โรงเรียน ผู้ปกครอง

ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ ๑) โครงการควร ส่งเสริมให้ครูพระสามารถผลิตสื่อการสอนได้เอง ๒) โครงการควร ประสานงานกับทางโรงเรียนเพื่อให้อำนวยความสะดวกและสร้างความร่วมมือ ในเรื่องสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอนศีลธรรม และการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ

ปัจจัยด้านการให้บริการประชาชน ๑) โครงการควร มีการติดตามให้ผู้ปกครอง ประเมินผลพฤติกรรมของบุตรหลาน และต้องการให้ครูพระ โครงการเสริมตรงจุดไหน จะได้แก้ไข ปัญหาได้ถูกทาง ๒) โครงการควรฝึกให้นักเรียนเป็นผู้นำในการประกอบกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา เช่น การนำสวดมนต์

ปัจจัยด้านจริยธรรม ๑) โครงการควร ส่งเสริมให้รางวัลนักเรียนที่มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี ๒) โครงการควร ส่งเสริมประกาศเกียรติคุณครูพระวิทยากรที่ทำผลงานเด่น ประพฤติดี ต่อสังคม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. สื่อเพื่อชุมชน : การประมวลองค์ความรู้. กรุงเทพมหานคร :

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๓.

ธงชัย สันติวงษ์. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชุม

ช่างจำกัด, ๒๕๕๖.

ประเวศ วะสี. พระพุทธศาสนากับจิตวิญญาณสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย, ๒๕๓๙.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. การวิจัยการจัดการทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๙. กรุงเทพมหานคร: ฟอ

เฟซ, ๒๕๕๕.

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์. “การเผยแผ่พระพุทธศาสนา”. ในคู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่อง

การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

(๒) วิทยานิพนธ์

บุญหนา จิมาโน่ง และ ฤดี แสงเดือนฉาย. “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรม
ในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙”. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยมหา
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ประจวบ ประเสริฐสังข์. “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพระธรรมจาริก : ศึกษาเฉพาะกรณี
พระธรรมจาริก ที่ปฏิบัติงานในจังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์
ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

(๓) เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์

นพรัตน์ เบญจวัฒนานันท์. “เอกสารการประชุมมอบนโยบายและการปฏิบัติงานสำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, วันที่ ๖
ตุลาคม ๒๕๕๓”.

